

„Наследство БГ“ съхранява паметта на нацията

19 нови лаборатории, десетки дигитални карти, изложби и конференции – това са само част от резултатите на Центъра за върхови постижения

Елена ВАСИЛЕВА

Това, че е най-мощният изследователски проект в България в областта на хуманитаристиката в последните години, е най-малкото, което може да се каже за „Наследство БГ“ – центърът за върхови постижения, създаден с близо 30 млн. лв. по Оперативната програма „Наука и образование за интелигентен растеж“.

В последните 6 – 7 г. над 250 учени, архитекти, инженери, математици, специалисти в областта на спорта, информатици и хуманитаристи работиха по него в името на една цел – съхранение и популяризиране на културното наследство. Десетките изложби, конференции, кръгли маси и представяния на книги, изследваното огромно количество информация за културното ни наследство, което е дигитализирано, създадените 19 лаборатории и т.н. са само част от резултатите му, които минават отвъд създадената съвременна инфраструктура за научноизследователска и иновационна дейност в сферата на креативните и рекреативните индустрии.

Проектът се изпълнява от 12 организации, които са фундаментът на националната ни научна инфраструктура в сферите на „Културните и творческите сектори (архитектура, филми, тв, видео игри и мултимедия), културно наследство, дизайн, включително моден дизайн, фестивали, музика, сценични и визуални изкуства, издателска дейност, радио“.

Водещата организация е Софийският университет „Св. Климент Охридски“, който вече близо 7 г. работи с още 11 образователни и научни организации – Техническият университет – София, Университета по архитектура, строителство и геодезия, Националната спортна академия, 6 института на БАН – Националният институт по геофизика, геодезия и география, Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей, Института за изследване на изкуствата, Института за литература, Кирило-методиевския научен център, Института за балканистика с Център по тракология „Проф. Александър Фол“, както и Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ и Регионалният исторически музей – София.

Последното събитие на „Наследство БГ“ е откриването на емблематичния ресторант „Яйцето“ в Софийския университет и превръщането му в модерен изследователски център. До финалното събитие обаче е свършена много работа, чиито резултати ще се усещат в следващите години.

Основната сграда на Центъра се намира на ул. „Ген. Йосиф В. Гурко“ 7а. Тя е паметник на културата от местно значение,

дарена е на Софийския университет от професор по медицина. За ремонтването ѝ е получено одобрение от Националния институт за недвижимо културно наследство.

Изградената материална инфраструктура на Центъра е разположена на 10 различни места в столицата

– в сгради на Софийския университет, на УАСГ, на институтите на БАН по етнология, по литература, по изкуствата, Кирило-методиевския научен център и Националната библиотека. Изградена е и специфична техническа и технологична инфраструктура, базирана на модерния Център за данни „Наследство БГ“ (Data-Center), Интеграционния портал „Наследство БГ“ и множество специализирани лаборатории.

В края на 2023 г. в Института за изследване на изкуствата при БАН например е открита новата лаборатория „Интерактивна карта на изкуствата в България“. Тя е оборудвана и вече се експлоатира. При откриването ѝ бяха направени демонстрации за използване на различните специализирани работни места – за дигитализация и обработка на грамофонни плочи, аудиозаписи, видеозаписи, широко сканиране и др.

Преди това в залите на Нацио-

налния етнографски музей бяха демонстрирани възможностите на нов тип интерактивна дигитална карта на България, която представя комплексно и по региони движимото и нематериалното културно наследство на страната. Посетителите можаха да видят рисунки, фотографии и описания на народни носии, архитектурни образци, характерни народни занаяти и елементи от празничния обреден цикъл в различни селища на цялата територия на страната.

Дигиталната карта показва събраните през десетилетията артефакти от музейните колекции на Националния етнографски музей. Съдържа и оригинални скици и рисунки, аудио, видео, фотодокументи и текстова информация, съхранявани в Народописния архив и Националния център за нематериално културно наследство при ИЕФЕМ – БАН.

Дигиталната етнографска карта на България е третият самостоятелно реализиран проект от Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей към БАН. В него са съвместени хуманитарни знания с информационни и комуникационни технологии. През 2021 г. бе завършена етнохореоложката информационна система „Дигитален танцов атлас“, като част от интердисциплинарен дисертационен труд, а през 2022 г. – Архивната информационна система „Народонаука“. Амбициите на екипа, реализирал проектите,

е да развива тази нова научна екосистема в Института и

да даде нов „цифров живот“ на огромното богатство от културни ценности.

Ценна придобивка по Проекта са и лабораториите в УАСГ – Централната научноизследователска лаборатория за консервация и реставрация на недвижимо културно наследство и Централната научноизследователска лаборатория за документиране и моделиране на недвижимо културно наследство. В Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ пък през ноември м.г. бе открита Реставрационна лаборатория, а месец по рано в сградата на Университетската библиотека „Св. Климент Охридски“ – лаборатория „Дигитализация на документалното наследство“. Тя вече използва модерна и надеждна техника за дигитализация на уникалния си библиотечен фонд, а също така предлага дигитализирането като услуга и на други организации.

Редица книги излязоха на бял свят благодарение на мащабния проект. Такова е например изданието на Университетското издателство „Св. Климент Охридски“ със заглавие „Културното наследство като ресурс за местно развитие“ с автор проф. Желю Владимиров. То съдържа резултати от изследвания, проведени

по Проекта. За първи път у нас предлага методология за икономическа оценка на културното наследство и примери за това как културното наследство може да се използва като ресурс за местното развитие. За културното наследство са предложени определения, измерения, типология, подходи за опазване и развитие, като са разгледани и политики за опазването му.

Книгата „Славянски и гръцки ръкописи в Регионалния исторически музей – Ловеч“ с автори проф. Боряна Христова, проф. Искра Христова-Шомова и проф. Елисавета Мусакова пък бе представена през май 2023 г. Тя е на български и на английски език. Описва, фотографира и каталогизира 23-те ръкописа на славянски и 4-те на гръцки език от Регионалния музей в Ловеч. Вече е в 40 държави, които могат да научат за българското книжовно богатство. Най-ранният ръкопис е „Осмогласник“, датиран към средата на XIII век.

Сред най-популярните дейности на „Наследство БГ“ безспорно е реставрацията на автентичния облик на Минералната баня в Столичния квартал „Овча купел“, която започна миналата година. Тя ще струва 8 млн. лв., като над 4,4 млн. лв. от тях идват от бюджета на Столичната община с решение от СОС. Останалите средства са по Оперативната програма. Очаква се в края на обновяването банята да бъде и културен център, в който учени от НСА ще изследват качеството на близо 200-те минерални извори на територията на Софийската община.

Създателите на Центъра казват, че няма друг център за върхови постижения, който да има редовна годишна конференция. Първата годишна конференция на „Наследство БГ“ се проведе през лятото на 2021 г., а следващите издания – през април на 2022 и 2023 г., свързани с Международния ден за опазване на културното наследство. Центърът е и единственият със собствено периодично издание, достъпно в интернет. Бюлетинът „Наследство БГ – Научни известия“ започва като сборник от годишната научна конференция, след което намира място в референтния списък на НАЦИД. Вече има пет броя с тенденцията да става периодично издание, което да се индексира в световните бази данни.

„Наследство БГ“ е не само най-ширеният център за върхови постижения, но и най-смисленият в настоящия исторически момент, тъй като със средствата на съвременната наука съхранява паметта на нацията ни и я успоредява с европейската цивилизация“, казва пред БГНЕС проф. Емануел Мутафов – координаторът на научноизследователската и развойната дейност по Проекта.

Центърът за върхови постижения „Наследство БГ“ е създаден с близо 30 млн. лв. по Оперативната програма „Наука и образование за интелигентен растеж“